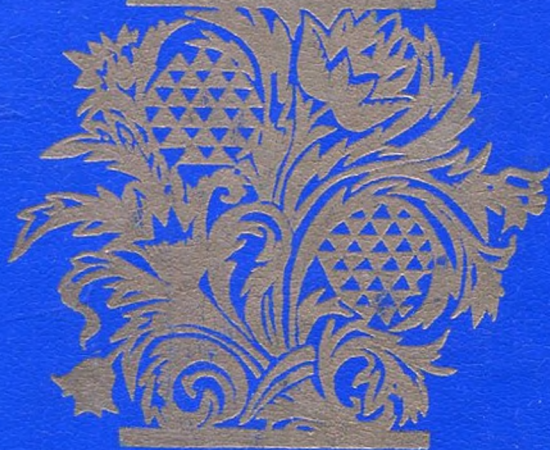

УКРАЇНСЬКЕ
СЛОВО

ХРЕСТОМАТІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ

XX
СТОЛІТТЯ

КНИГА
ТРЕТЯ

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО

---

*Упорядник, видавці
та спонсори присвячують
"Українське слово"
200-літньому ювілею
нової української літератури
(1798 — 1998)
та 10-ій річниці
незалежності України
(1991 — 2001)*

УКРАЇНСЬКЕ

---

3 КНИГА

ХРЕСТОМАТІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ
КРИТИКИ
XX
СТОЛІТТЯ

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник

СЛОВО

В ЧОТИРЬОХ
КНИГАХ

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА
ЕПОХА СОЦРЕАЛІЗМУ
(ТОТАЛІТАРИЗМУ)
І АКТИВНОГО ЙОМУ СПРОТИВУ
(АНТИТОТАЛІТАРИЗМУ) —
1941-1991 рр.

Упорядкування, фахове редагування
та біобібліографічні довідки
професора **ВАСИЛЯ ЯРЕМЕНКА**

КИЇВ
ВИДАВНИЦТВО “АКОНІТ”
2001

ББК 84(2)7Укр
У45

Українське слово

Хрестоматія української літератури
та літературної критики ХХ століття

Книга третя

Упорядник ВАСИЛЬ ЯРЕМЕНКО

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний
посібник.

*(Лист Міністерства освіти і науки України № 2/1416 від
28.08.2000 р.)*

Видання друге, змінене, доопрацьоване, доповнене.

ISBN 966-7173-22-4

ISBN 966-7173-37-2 (т.3)

У 4702640206-000 Без оголош.
АКОНІТ-01

© Художнє оформлення. “Аконіт”, 2001

© Укладання. В. В. Яременко, 2001

© “Аконіт”, 2001

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА РАДА:

Василь ЯРЕМЕНКО,
професор — голова ради

Олександр АМАТУНІ,
президент СП “Амтек”

Володимир ВОЛОВОДЮК,
голова Координаційного комітету допомоги Україні
(США)

Роман ВОРОНКА,
професор (США)

Людмила ЗАДОРЖНА,
доктор філологічних наук

Любов МАЦЬКО,
професор

Володимир СЕРГІЙЧУК,
професор

Валерій ШЕВЧУК,
письменник

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Михайло НАСНКО,
професор

Анатолій ТКАЧЕНКО,
професор

Валерій ШЕВЧУК,
письменник

НАУКОВИЙ РЕДАКТОР

Михайло НАСНКО,
професор

ЗМІСТ

Володимир Державин. Три роки літературного життя на еміграції (1945—1947)..... 15

**КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА ЕПОХА
СОЦРЕАЛІЗМУ (ТОТАЛІТАРИЗМУ)
І АКТИВНОГО ЇЙОМУ СПРОТИВУ
(АНТИТОТАЛІТАРИЗМУ) — 1941—1991 рр.**

ІДЕОЛОГІЧНА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНІ Й ДІАСПОРИ

Олександр Довженко (10.XI.1984 — 25.XI.1956).....	32
Зачарована Десна	33
Із щоденникових записів 1941—1954 рр.....	75
Андрій Головка (3.XII.1897 — 5.XII.1972).....	96
Бур'ян. (<i>Заключний XXXIII розділ із першої редакції роману</i>)	97
Іван Сенченко (12.II.1901 — 9.XI.1975)	109
Із записок Холюя.....	110
Докія Гуменна (23.III.1904 — 4.IV.1996).....	118
Діти Чумацького шляху. (<i>Розділи з роману</i>).....	119
Книга I. У запашних полях.....	119
Черевик.....	119
Різдво на хуторі.....	132
Книга II Брами майбутнього.....	143
“Літературна січ”.....	143
Книга IV. Ніч	149
Бенкет під час чуми.....	149
Барбос п'ятий. <i>Оповідання</i>	163
Улас Самчук (20.II.1905 — 9.VII.1987).....	169
OST. (<i>Уривки з роману</i>).....	170
Григорій Костюк. Образотворець “времени лютого”	195
Дмитро Нитченко (21.II.1905 — 15.IX.1999).....	207
Суд над Сосурою. (<i>Уривок із книги спогадів “Від Зінькова до Мельборна”</i>)	210

Іван Багряний (2.X.1907 — 25.VIII.1963).....	216
Золотий бумеранг (<i>Уривок з поеми</i>)	217
“Перепілка в житі — радість...”	218
Дівчині.....	219
Сад Гетсиманський. (<i>Перший розділ з роману</i>).....	222
Василь Барка (Нар. 16.VII.1908).....	236
Автобіографія.....	236
Рай.....	244
Голубиний міст.....	244
Сад.....	245
Ріка.....	247
Океан.....	247
Жайворонкові джерела.....	250
Жайворонкові джерела Василя Барки. (<i>Рецензія в Українській літературній газеті</i>)	265
Андрій Малишко (15.XI.1912 — 17.II.1970).....	266
Роздум.....	267
“Приходять предки, добрі і нехитрі...”	267
“Чому, сказати й сам не знаю...”	268
Рядок про Довженка.....	268
<i>Українські фрески</i>	
Перша фреска.....	269
Кольори	270
Кобзарик	270
Про майстра	271
Вершник.....	272
Олесь Гончар (3.IV.1918 — 14.VII.1995).....	273
За мить щастя.....	274
Кресафт.....	285
Собор. (<i>Уривки з роману</i>).....	290
Олекса Коломієць (17.III.1919 — 23.X.1994)	300
Дикий Ангел. (<i>Дія перша</i>)	302
Леонід Полтава (24.VIII.1921 — 19.IV.1990).....	310
Людина.....	310
Вічність.....	311
Крик.....	311
М’ячик.....	312
Прапор Фінляндії. <i>Новела</i>	312
Іван Чендей (Нар. 20.V.1922).....	316
Березневий сніг. <i>Оповідання</i>	316
Микола Понеділок (24.IX.1922 — 6.III.1976)	330
Автобіографія.....	330
Диво в решеті.....	333

Василь Земляк (23.IV.1923 — 17.III.1977).....	337
Як закувала зозуля.....	338
<i>Маленькі оповідання</i>	
Чарівний кінь.....	340
Гуси.....	340
Лелечий суд.....	341
Ластів'яче ГНЗДО.....	342
Анатолій Дімаров (Нар. 17.V.1922).....	343
Боги на продаж.....	343
Олександра Черненко (Нар. 1923).....	366
Паломник.....	367
Вирій.....	367
Ars poetica I—IV.....	368
Імпресіонізм та експресіонізм.....	371
Нове духовне світовідчужання в поезіях українських дисидентів. (<i>Скорочено</i>).....	378
Павло Загребельний (Нар. 25.VIII.1924).....	385
Диво. (<i>Уривок з роману</i>).....	386
Віра Вовк (Селянська) (Нар. 2.I.1926).....	392
Praeludium.....	393
Горів Дрезден.....	401
Бажання.....	407
Триптих.....	407
Св. Єлисавета.....	407
Дівчина з керамікою.....	408
Велика Фуґа.....	408
Чорні акації.....	409
Вибранці.....	409
Анаконда.....	409
Дощ.....	410
Убогий квітник.....	410
Баляда про дівчину, що була осінь.....	411
Баляда про маску на карнавал.....	412
<i>Лариса Залеська-Онишкевич. Різні світи Віри Вовк</i>	413
Юрій Мушкетик (Нар. 21.III.1929).....	421
Смерть Сократа.....	422
Роман Іваничук (Нар. 27.V.1929).....	445
Четвертий вимір. (<i>Уривок з роману</i>).....	446
Дмитро Павличко (Нар. 28.IX.1929).....	459
Ти зрікся мови рідної.....	464
“Коли помер кривавий Торквемада...”.....	465
“Якби я втратив очі, Україно...”.....	466
Нетерпеливість.....	466
Погляд у криницю.....	467
Голгофа.....	467

“Десть там далеко, на Україні...”	468
Із збірки “Темниця твого обличчя”	468
Борис Олійник (Нар. 22.X.1935)	472
Вибір	473
Не для дітей	473
Ринг	474
“Страшно зустріти смерть...”	476
Музика	476
Дорога. (<i>Уривки з поеми</i>)	477
Балада про людину, у якої дорога не закінчиться	478
Сива ластівка	480
Перстень долі	481
СЮРРЕАЛІЗМ	
Олег Зуєвський (16.II.1920 — 27. III.1996)	483
Дівчина	484
Перед фавном	484
Юдита	484
Антиквар	485
“Камінна злагода старого дому...”	486
“Були вони в мене, гривасті коні...”	486
Плач по Офелії	486
Кассіопея	487
Ритм	487
<i>Із циклу “Гіперболи”</i>	
Ностальгія	488
Пігмальйон	488
Ще одна гіпербола	489
Переклад із циклу “Ехо”	490
<i>Василь Яременко. Межінь української поезії</i>	491
<i>Олег Кузьменко. «Антиквар» Олега Зуєвського</i>	502
Емма Андіївська (Нар. 19.III.1931)	511
Джалапіта	516
Фаланги I—IV	527
“Я в камені згубив своє обличчя...”	528
Час	529
Плач по Офелії	529
Ігор Костецький (14.V. 1913 — 14.VI.1983)	530
Близнята ще зустрінуться. (<i>Вистава в масках</i>)	531
ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО	
Дмитро Донцов (10.IX.1883—30.III.1973)	585
Де шукати наших історичних традицій	586
Трагічні оптимісти	590
Поетка вогняних меж	594

Володимир Державин (30.1.1899—7.III.1964).....	599
Національна література як мистецтво.....	600
Поезія Миколи Зерова і український класицизм	608
Поезія Михайла Ореста і неокласицизм.....	621
Григорій Костюк (Нар. 23.X.1902).....	628
Лицар культури нації.....	629
Валер'ян Підмогильний	636
Юрій Лавріненко (6.V.1905 — 14.XII.1987).....	643
Лірика і ліричний епос Максима Рильського.....	644
Остап Вишня.....	649
Юрій Шевельов (нар. 17.XII.1908).....	655
Трунок і трутизна. <i>Про “Палімпсести” Василя Стуса</i>	656
Троє прощань і про те, що таке історія української літератури.....	675
Другий “Заповіт” української літератури.....	679
Велика стаття про малий вірш.....	693

АНТОЛОГІЯ

Дмитро Білоус (Нар. 24.IV.1920).....	699
Нержавіюча зброя.....	699
Досліджуєм пракорені.....	699
Пісня душі.....	701
Хто сказав, що наша мова груба?	701
Хто любить, той легко вчить	702
Звичайний шовінізм.....	702
Проста класифікація.....	703
Що значить коника пасти?	704
Перекладацький горішок.....	705
Микола Руденко (Нар. 19.XII.1920).....	706
Слово.....	706
“Я цілий світ в собі гойдаю”.....	707
Сонцеклонник	707
Мати.....	708
Богдан Кравців (5.V.1904 — 21.XI.1975).....	709
Черлень.....	709
1.XI.1918.....	709
З урочищ і гаїв.....	709
Служу Камені знов.....	710
Миколі Зерову.....	710
Калина.....	711
Ars poetica	711
Святослав Гординський (30.XII.1906 — 8.V.1993)	712
Бодлер.....	712
Кольори і слова.....	712
Метеор.....	713

Царгород.....	713
Доля.....	714
Ти.....	714
Собор.....	715
Знак грифа.....	716
З румовищ і вогню.....	717
Полтава.....	717
Канів.....	718
На руїнах.....	718
Василь Мисик (24.VII.1907 — 3.III.1983).....	719
Сучасність.....	719
Крапля.....	719
З Книги Царств.....	719
Рудакі.....	720
Хайям.....	721
Серце Бернса.....	721
Чорнотроп.....	722
Леонід Первомайський (17.V.1908 — 9.XII.1973).....	724
“Не відрікаюсь я ні від чого...”.....	724
“В словах є кров...”.....	724
“Є в поезії серця жорстокість нещадна...”.....	725
“Вірш починається не з звучання...”.....	725
“Коли не замовкає грізний гомін...”.....	725
“Помирають міністри і полководці...”.....	726
Вігер.....	726
В Бабинім Яру.....	727
Земля.....	727
Пісенька.....	730
Вадим Лесич (25.II.1909 — 24.VIII.1982).....	731
В жовтні.....	731
Осіньна ніч.....	731
Мюнстер.....	732
“Сині переливи, перламутру відблиск...”.....	733
Вірш, писаний на драбині.....	733
“В колонаду холодних будівль...”.....	734
“Вже парк осінніє...”.....	734
“Спалахи, сполохи, полум’я...”.....	734
На смерть Годося Осьмачки.....	735
Ігор Муратов (28.VII.1912 — 29.III.1973).....	736
Даю нащадкам інтерв’ю.....	736
“А безіменних не було...”.....	737
“Я не сам по собі.....”.....	738
“Є у звершенні сум безпричинний...”.....	739
Лірична спокута.....	739
“І знову грань сподіваних повторень...”.....	740

Мила, на тобі арфу	740
Марії Пилинській.....	741
Н. Білецькій.....	743
Слово перед спаленням.....	743
Теодор Курпіта (1913 — 1974)	743
Лемківщина.....	745
Загибля.....	745
Осінь.....	746
Передгроззя.....	746
Земля.....	747
Олекса Ющенко (Нар. 2.VIII.1917)	748
Запорізький марш	748
Євген Адамцевич творить “Запорізький марш”	749
Михайло Ситник (? 1920 — 21.VIII.1959)	751
Молитва.....	751
“Бджоли цілунуться з колосом...”.....	751
“Умру, а жить не перестану...”.....	751
“Сиплеться, сиплеться, сиплеться...”.....	751
“Усілася хмара найтяжча...”	752
Ніч.....	752
Ганна Черінь (Нар. 29.IV.1921)	753
Слова.....	753
Зимовий вірш.....	756
Я так не думаю.....	756
Борис Олександрів (21.VII.1921 — 21.XII.1979)	758
Самота	758
Вечірня пісня.....	758
“Це не втіха — себе заставити...”.....	759
Найкращий вірш.....	759
“Найгірше — це загинути безслідно...”	760
Поет на Соловках.....	761
Остап Тарнавський (3.V.1917 — 19.IX.1992)	762
Життя.....	762
Юрій Тарнавський (Нар. 3.II.1934)	770
Романс.....	770
Вірш про Париж.....	770
Зима	771
В кімнатах.....	771
Ноктюрн I	772
Ноктюрн II	772
Автопортрет.....	773
Україна.....	

Богдан Рубчак (Нар. 6.III. 1935).....	774
Трудніша гра	774
“У зосередженні безмірних літ...”	774
Казка про день.....	775
В експресі.....	773
Пісня для Мар’яни.....	776
Декілька спостережень.....	776
Дівчині без країни.....	777
Промениста зрада.....	778
Зрада ангела.....	778
Агс роетіса	779
Богдан Бойчук (Нар. 11.X.1927).....	780
“Десть суть була...”	780
Дві пісні.....	781
Поезія.....	782
Поет.....	782
Монахиня.....	782
Думки про дощ.....	783
Ярославна.....	784
Леонід Лиман (Нар. 13.VIII. 1922).....	785
Перед прологом.....	785
“Півнеба видно у моїм вікні...”	786
Ніч.....	786
Без кінця	787
Іван Мацинський (1922 — 1987).....	788
Лемки	788
“Людина — бунт! Людина — вічний бунт...”	788
“Ми у віршах своїх не живем...”	789
Українська мова.....	790
Діма (Нар. 31.X.1925).....	792
З розмови трьох осіб (<i>різного віровизнання</i>)	792
“Виростала моя юність на околиці...”	792
“Не радує гомін чужинного міста...”	793
Осінь.....	793
“Дівчино із поглядом небесним...”	794
“Розцвітало кохання усміхнене...”	794
Василь Боровий (Нар. 27.IX.1923).....	795
Ода творчій мислі.....	795
Вірую.....	796
“О, ще не раз мені насниться...”	796
Настрій.....	797
Казка про перо.....	798
Лесі — коли виросте.....	798